

Privacy in het sociaal domein Gemeente Tynaarlo

Heinrich Winter
Sylvia Huberts

Aanleiding

- Decentralisaties: zorgaanbod continueren en inkopen nieuwe taken.
- Verschillende disciplines werken sinds 1 januari 2015 samen.
- Vraagstukken rondom gegevensverwerking:
Hoe om te gaan met de privacy van burgers?
- Hoe functioneert privacy binnen het sociaal domein?

Aanleiding

- De Kinderombudsman:
- Gemeenten moeten kinderen centraal stellen in de afweging rondom zorg. Vrijelijk inzicht in dossiers kan een stigmatiserende werking hebben.
- Pas op voor afhankelijke positie ivm toestemming (ouders onder druk zetten).

Hoe zit het in de praktijk?

- www.menti.com
- Login met code: 674280
- Per vraag uw stem uitbrengen.

Juridisch kader

Verdragen en grondrechten

- **Artikel 17 IVBPR:** niemand mag worden onderworpen aan onwillekeurige of onwettige inmenging in zijn privéleven, zijn gezinsleven, zijn huis en zijn briefwisseling, noch aan onwettige aantasting van zijn eer en goede naam.
- **Artikel 8 EVRM:** een ieder heeft recht op bescherming van zijn privéleven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en correspondentie.
- **Artikel 10 Grondwet:** een ieder heeft recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer.

Wetgeving

- Inmenging mag alleen om bepaalde redenen en op basis van een wettelijke regeling.
- **Privacyrichtlijn** EU (95/46/EG).
- Per 25 mei 2018 is de Europese Verordening Gegevensbescherming (rechtstreeks) van toepassing.
- **Nationaal:** Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp)

Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp)

- Gegevensverwerking onder voorwaarden
- Rechtvaardigingsgronden
- Doeleinden
- Het bewaren van gegevens
- Zorgvuldigheidseisen: maatregelen
- Specifieke regels voor bijzondere persoonsgegevens
- Rechten van de betrokkene
- Uitzonderingen
- Rechtsbescherming

Belangrijke begrippen Wbp

- **Persoonsgegevens:** *elk gegeven betreffende een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon.*
- **Toestemming van de betrokkene:** *elke vrije, specifieke en op informatie berustende wilsuiting waarmee de betrokkene aanvaardt dat hem betreffende persoonsgegevens worden verstrekt.*

Verwerken van gegevens

Elke handeling of elk geheel van handelingen met betrekking tot persoonsgegevens, waaronder in elk geval het verzamelen, vastleggen, ordenen, bewaren, bijwerken, wijzigen, opvragen, raadplegen, gebruiken, verstrekken door middel van doorzending, verspreiding of enige andere vorm van terbeschikkingstelling, samenbrengen, met elkaar in verband brengen, alsmede het afschermen, uitwissen of vernietigen van gegevens.

Regels voor het verwerken van persoonsgegevens

- Persoonsgegevens worden in overeenstemming met de wet en op **behoorlijke en zorgvuldige wijze** verwerkt (art. 6 Wbp)
- Persoonsgegevens worden voor welbepaalde, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde **doeleinden** verzameld (art. 7 Wbp).
- Persoonsgegevens worden **niet verder verwerkt** op een wijze die onverenigbaar is met de **doeleinden** waarvoor ze zijn verkregen (art. 9 Wbp).

Grondslagen voor verwerken (artikel 8 Wbp)

1. De ondubbelzinnige toestemming van de betrokkene
2. In het kader van uitvoering van een overeenkomst
3. In geval van nakomen van een wettelijke verplichting
4. Ter vrijwaring van een vitaal belang van de betrokkene
5. Voor een goede vervulling van een publiekrechtelijke taak
6. Ter behartiging van een gerechtvaardigd belang van de verantwoordelijke of van een derde aan wie de gegevens worden verstrekt.

Persoonlijke gegevens niet in goede handen bij gemeenten

Privacy Toezichthouder: mensen kunnen niet weten wat gemeenten doen met informatie die ze in vertrouwen geven.

Enzo van Steenbergem 19 april 2016

STEDEN KENNEN WET NIET

41

gemeenten onderzocht de Autoriteit Persoonsgegevens: 37 middelgrote gemeenten plus Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht. Geen enkele wist wat de Wet bescherming persoonsgegevens betekent voor het verwerken van privacygevoelige informatie.

29

gemeenten denken dat toestemming vragen volstaat voor het opslaan en delen van gevoelige gegevens. Dat klopt niet.

6

gemeenten lieten de Autoriteit weten dat het „privacybeleid nog in ontwikkeling” is.

12

gemeenten konden de Autoriteit geen materiaal sturen waarmee het burgers informeert over de verwerking van persoonsgegevens. Dat was, schreven zij, „nog in ontwikkeling of onder revisie.”

Autoriteit Persoonsgegevens (AP)

- Onderzoek onder 41 gemeenten naar de rol van toestemming.
- Betrokkenen geven toestemming niet vanuit vrije wil, want voor hulp of ondersteuning immers afhankelijk van de gemeente.
- Gemeenten informeren burgers niet goed over het gebruik van persoonsgegevens.
- Gemeenten weten onvoldoende welke persoonsgegevens van burgers zij in het sociaal domein mogen verwerken en welke regels daarvoor gelden.

Autoriteit Persoonsgegevens (AP)

- Advies: Overzicht van doelen, grondslagen en persoonsgegevens vereist.
- Vervolgonderzoek naar de werkwijze binnen sociale wijkteams en de integrale intake en de beveiliging van persoonsgegevens bij gemeenten.
- **Bron:** Autoriteit Persoonsgegevens, Verwerking van persoonsgegevens in het sociaal domein: *De rol van toestemming*, april 2016.

Bijzondere persoonsgegevens

- Artikel 16 Wbp
- ***De verwerking van persoonsgegevens*** betreffende iemands godsdienst of levensovertuiging, ras, politieke gezindheid, ***gezondheid***, seksuele leven, alsmede persoonsgegevens betreffende het lidmaatschap van een vakvereniging ***is verboden*** behoudens het bepaalde in deze paragraaf.

Uitzondering op verbod (1)

- **Het verbod** op het verwerken van persoonsgegevens omtrent iemands gezondheid **geldt niet** als dat gebeurt door (art. 21 Wbp):
 - (a.) hulpverleners, instellingen of voorzieningen voor gezondheidszorg, of maatschappelijke dienstverlening
 - (b.) verzekeraars (...)
 - (c.) scholen, ivm speciale begeleiding van leerlingen of het treffen van bijzondere voorzieningen in verband met hun gezondheidssituatie;

Uitzondering op verbod (2)

- (d.) een reclasseringsinstelling, een bijzondere reclasseringsambtenaar, de raad voor de kindbescherming of de gecertificeerde instelling, bedoeld in de Jeugdwet en het COA of rechtspersoon die voogdij uitoefent.
- (e.) Onze Minister ivm vrijheidsbenemende straffen of –maatregelen.
- (f.) bestuursorganen (...) of instellingen die te hunnen behoeve werkzaam zijn voor zover dat noodzakelijk is voor:
 1. Een goede uitvoering van wettelijke voorschriften die afhankelijk zijn van de gezondheidstoestand van de betrokkene

(...)

Wet meldplicht datalekken

- Sinds 1 januari 2016
- Bij inbreuk op de beveiliging van persoonsgegevens
- Datalek: persoonsgegevens zijn verloren gegaan, of als onrechtmatige verwerking van persoonsgegevens niet valt uit te sluiten.
- Bijvoorbeeld: kwijtraken USB-stick, diefstal van een laptop, of inbraak door hacker.
- Datalekken melden aan de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) en in bepaalde gevallen ook aan de betrokkene.
- Een bestuurlijke boete kan het gevolg zijn.

Algemene Verordening Gegevensbescherming

- Europese Verordening per 25 mei 2018, rechtstreekse werking.

Doel:

- Versterking en uitbreiding van privacyrechten
- Meer verantwoordelijkheden voor organisaties
- Dezelfde, stevige bevoegdheden voor alle Europese privacytoezichthouders.
- Voor publieke en private organisaties: boeterisico's.

Wat regelt de AVG?

- *Verwerking van persoonsgegevens moet ten dienste van de mens staan. Meer rechtszekerheid en praktische zekerheid aan natuurlijke personen, marktdeelnemers en overheidsinstanties.*
- Rechtmatigheid en transparantie
- Rechten van de betrokkene
- Functionaris voor gegevensbescherming en meldplicht
- Onafhankelijke toezichthoudende autoriteit
- Administratieve boetes en sancties
- Europees Comité voor Gegevensbescherming

Sociaal domein

Kabinetsvisie 'Zorgvuldig en Bewust'

- Privacy binnen het sociaal domein:
- Wbp is leidend (noodzaak, subsidiariteit en proportionaliteit)
- Sectorwetgeving
- Richting geven aan een lerende praktijk
- Gegevensverwerking en uitvraag in triageproces (bovenmatige en onnodige gegevensdeling voorkomen)
- Versterking positie van de burger
- College verantwoordelijk voor zorgvuldigheid van gegevensverwerking

Wet maatschappelijke ondersteuning 2015

- Sectorspecifieke wetgeving inzake privacy / verwerking van persoonsgegevens
- Hoofdstuk 5 Wmo 2015: gegevensverwerking
- Uitgangspunten voor het verwerken en verstrekken van persoonsgegevens tussen college en andere partijen
- Rechten van de betrokkene
- Uitgangspunten bij integraal werken

Gegevensverwerking Wmo 2015

- **Gegevensverwerking** dient **noodzakelijk** te zijn voor de beoordeling van de behoefte aan ondersteuning van zijn participatie, zelfredzaamheid, dan wel opvang of beschermd wonen.
- Geldt ook als het **gegevens** van personen uit het **sociale netwerk**, of **de mantelzorger** betreft.
- Gegevens ivm uitvoering **andere wetgeving?**
Ondubbeltzinnige toestemming vereist.

Gegevensverwerking Wmo 2015

- Gegevens van zorgverzekeraar of CIZ: **ondubbelzinnige toestemming** vereist.
- Noodzakelijkheids criterium geldt ook als gegevens worden verwerkt door **een aanbieder** of de **derde aan wie ten laste van een Pgb** betalingen worden gedaan.
- CAK, SVB, toezichthoudende ambtenaren: noodzakelijkheid.
- **AMHK/Veilig Thuis**: Geen toestemming bij vermoedens van huiselijk geweld en kindersmishandeling.

Gegevensverstrekking Wmo 2015

- **Gegevensverstrekking** door college aan aanbieders, CAK, SVB, en toezichthoudende ambtenaren indien dat **noodzakelijk** is voor te leveren diensten etc, berekening eigen bijdrage, betaling van pgb, of een goede uitoefening van het toezicht of nemen van maatregelen.
- Dat geldt ook vice versa.
- Zorgverzekeraar - college: ondubbelzinnige toestemming en noodzakelijk voor uitvoering van taken.

Gegevensverstrekking Wmo 2015

- **CIZ** mag informatie over indicatiebesluit Wlz verstrekken aan het college. Wederom voor zover dat noodzakelijk is voor de uitvoering van de Wmo 2015.
- Identificatieplicht in de wet.
- Gebruik van BSN bij het verstrekken van persoonsgegevens voorgeschreven bij wet.

Rechten van betrokkene

- **Veilig Thuis** dient betrokkene in bepaalde situaties op de hoogte te stellen.
- **Inzagerecht** t.a.v. college, aanbieder, derde aan wie Pgb betalingen worden gedaan, het CAK, de SVB en toezichthoudende ambtenaren.
- Termijn voor **bewaren** van gegevens
- Recht op **vernietiging** van dossier
- Gegevens t.b.v. **integrale dienstverlening** (college – zorgverzekeraars)

Jeugdwet (JW)

- Hoofdstuk 7: gegevensverwerking
- Verwijsindex risicojongeren
- Gebruik van BSN
- Toestemming, dossier en privacy
- Gegevensverwerking en -verstrekking
- Gegevensverwerking ivm beleidsinformatie
- Verwerking financiële gegevens
- Zie ook de Regeling Jeugdwet en bijlagen

Jeugdwet - Verwijsindex Risicjongeren

- Paragraaf 7.1 Jeugdwet
- Voorkomen dat professionals in geval van jongeren met een verhoogd risico op bedreigingen in hun ontwikkeling langs elkaar heen werken.
- Verplichting voor gemeenten een risicoindex in te richten en bevorderen dat instellingen hiervan gebruik maken.
- De wet vermeldt meldingsbevoegde functionarissen.

Jeugdwet - Verwijsindex Risicjongeren

- Zonder toestemming van de jeugdige of de wettelijk vertegenwoordiger bij risico's als bedoeld in artikel 7.1.4.1 JW
- Geen inhoudelijke informatie, het gaat alleen om het BSN, of bij niet beschikken daarover om de naam en adresgegevens.
- Persoonsgegevens betreffende de gezondheid, zie art. 7.1.4.4 JW

Overige meldrechten

- Meldrecht voor Veilig Thuis, art. 5.6.2 Wmo 2015
- Meldrecht Raad voor de Kinderbescherming, art. 1:243, lid 1, BW

Beroepsgeheimen

- Beroepsgeheim medisch hulpverleners: art. 88 Wet BIG en art. 7:457 BW.
- Beroepskrachten in de jeugdzorg: art. 7.3.11 Jeugdwet.
- Codes, privacyreglementen en richtlijnen zetten de wet **niet** opzij.

Gegevensverwerking Jeugdwet (JW)

Artikel 7.4.0, eerste lid, JW, het college verstrekt persoonsgegevens, waaronder BSN en **bijzondere persoonsgegevens**, als dat noodzakelijk is voor:

- Toeleiding naar, advisering over, de bepaling van of het inzetten van een voorziening op het gebied van jeugdhulp;
- Het doen van een verzoek tot onderzoek bij de raad voor de kinderbescherming, of de uitvoering van kinderbeschermingsmaatregelen of jeugdreclassering;

Gegevensverwerking Jeugdwet

Artikel 7.4.0, eerste lid, JW, als dat noodzakelijk is voor:

- De bekostiging van preventie, jeugdhulp, kinderbeschermingsmaatregelen, jeugdreclassering of werkzaamheden inzake gesloten uithuisplaatsing;
- Het verrichten van controle of fraude-onderzoek.

Gegevensverstrekking Jeugdwet

- Jeugdhulpaanbieders, aanbieders van preventie, gecertificeerde instellingen, de raad voor de kinderscherming en gekwalificeerde gedragswetenschappers **verstrekken** het college kosteloos persoonsgegevens, waaronder het BSN en bijzondere persoonsgegevens, als dat noodzakelijk is voor uitvoering van de werkzaamheden.
- Bij ministeriële regeling wordt bepaald tot welke gegevens de verplichting zich uitstrekt.

Bijdrage en facturatie

- Het bestuursorgaan dat met de vaststelling en de inning van de ouderbijdrage is belast en de SVB, zijn bevoegd tot verwerken van persoonsgegevens, waaronder gegevens over de gezondheid.
- Indien noodzakelijk voor uitvoering van de werkzaamheden en mits deze gegevens op rechtmatige wijze zijn verkregen (art. 8.4.1 e.v. JW).
- Zie artikel 6 van de de **Regeling Jeugdwet** ivm persoonsgegevens op **declaratie**.

Overige privacybepalingen

- Bijlage 1a Regeling Jeugdwet: te gebruiken privacyverklaring voor gespecialiseerde Jeugd-GGZ.
- Dossieropbouw: alles bijhouden wat noodzakelijk is voor goede hulpverlening aan betrokkene (art. 7.3.8 JW).

Overige privacybepalingen

- Recht op inzage dossier door anderen: toestemming van de betrokkene vereist (art. 7.3.11 JW).
- Uitzonderingen:
 1. De jeugdhulpverlener, indien noodzakelijk voor de te verrichten werkzaamheden.
 2. Degene wiens toestemming is vereist voor uitvoering gesloten jeugdhulp, of als die toestemming niet vereist is: de ouders met gezag/voogd.

Gegevens beleidsinformatie

- Door het college aan de minister: om een zorgvuldig en samenhangend jeugdbeleid te kunnen voeren. Zie artikel 7.4.1 t/m 7.4.5 Jeugdwet.
- Door jeugdhulpaanbieder en de gecertificeerde instelling aan het CBS: artikel 7 Regeling Jeugdwet + Bijlage 2 Jeugdwet

Gemeentelijke visie

- Geen duidelijke visie, met name in uitvoeringsgerichte documenten (bijvoorbeeld Beleidsregels Wmo 2015) of beleidsnota's sociaal domein (summer).
- **Notitie Toegang Sociaal domein:** belang hechten aan privacy en informatiebeveiliging. Organisatorische en technische beveiliging is van belang. Convenanten werken verkokerend en die zijn obv toestemming van de burger erg kwetsbaar.
- **Kadernota Jeugd:** privacyprotocol ontwikkelen voor het hele sociale domein. Juiste balans vinden tussen informatie delen en borging privacy.

Gemeentelijke visie

- **Informatiebeveiligingsbeleid**
- Beleidsuitgangspunten
- Regels en verantwoordelijkheden vastleggen
- Medewerkers trainen in het gebruik van beveiligingsprocedures: belang van bewustwording
- **Security Officer** + jurist die als aanspreekpunt voor privacy binnen het sociaal domein zal fungeren.

Beleidsregels Wmo 2015

- Verwijzing naar wettekst: **transparant** en **noodzakelijkheid**
- Voor inwoner moet duidelijk zijn **door wie** en **met welk doel** gegevens worden verwerkt
- **Ondubbelzinnige toestemming** wordt genoemd in het kader van binnen andere afdelingen bekende informatie.
- Aandacht voor de **afhankelijkheidsrelatie** tussen burger en college: geen toestemming burger kan leiden tot weigeren voorziening.
- Moment van toestemming: tijdens meldingsfase!

Casuïstiek

Casuïstiek Wmo 2015

- Een inwoner van de gemeente is niet in staat haar huis schoon te houden, aangezien zij geen van beide armen boven haar hoofd kan tillen. Mevrouw vervoegt zich met een hulpvraag bij de gemeente. Mevrouw heeft een werkloze, psychisch zieke echtgenoot en een zieke buurvrouw. De gemeente dient te onderzoeken in hoeverre eigen kracht, gebruikelijke hulp en de inzetbaarheid van het sociale netwerk, en mantelzorg aanwezig is.
- Vraag: Welke gegevens al dan niet opvragen?

Casuïstiek Veilig Thuis

- Veilig Thuis doet onderzoek naar de situatie van een baby van een half jaar en zoekt contact met de psychiater van de moeder. Vader werkt als vrachtwagenchauffeur en is doordeweeks niet thuis.
- Vraag: Kan de psychiater gebruik maken van zijn wettelijk meldrecht?

Casuïstiek Jeugdwet

- Een vader verzoekt om inzage in de gegevens van zijn kind dat acht jaar oud is en waarover hij gezag uitoefent. Uit de gegevens in het bestand blijkt dat de vader en de moeder gescheiden zijn en dat de moeder op een voor de vader geheim adres woont.
- Vraag: Kan de vader als wettelijk vertegenwoordiger het inzagerecht uitoefenen?

Casuïstiek Jeugdwet

- De moeder van een twaalfjarige zoon vraagt het wijkteam om opvoedingsondersteuning omdat ze de 'grote mond' van haar zoon moeilijk kan hanteren. In het gesprek met de moeder blijkt dat er vaak conflicten zijn tussen moeder en zoon over geld. Moeder heeft namelijk nogal wat schulden en bovendien is ze onlangs werkloos geworden.
- Vraag: Met wie wordt deze casus besproken?

Vragen?

ADRES
Pro Facto
Ossenmarkt 5
9712 NZ Groningen
TELEFOON
030 315 98 53
FAX
030 318 34 24
EMAIL
profacto@pro-facto.nl
INTERNET
www.pro-facto.nl
KAMER VAN KOOPHANDEL
02070569
BTW NUMMER
NL0008090.20.191.B.01

EMAIL

profacto@pro-facto.nl

INTERNET

www.pro-facto.nl

pro facto

juridisch en bestuurskundig
onderzoek / advies / onderwijs

Dank voor uw aandacht!

Vragen?
winter@pro-facto.nl
huberts@pro-facto.nl